

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:5

Onder redactie van Prof. Dr K. SCHILDER, Kampen.

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; N. Baas, Amsterdam; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr H. Bergema, Karoeni; Dr F. A. den Boeit, Rotterdam; Dr E. T. v. d. Born, Heemstede; Mr A. Bouman, Potterdam; Ir B. ter Brugge, Almelo; Dr K. J. Cremer, Kampen; Mevr. W. Cremer-de Vries, Kampen; Dr R. J. Dam, Kampen; Dr A. C. Drogendijk, Dordrecht; Dr D. v. Dijk, Groningen; Drs D. J. Galle, Kampen; Mevr. G. Gilhuis-Smitskamp, Mijldrecht; Dr J. H. Hagenbeek, Zwolle; Dr J. van Herksen, Ermelo; Dr B. Holwerda, Amersfoort; A. Janse, Biggekerke; Dr P. Jasperse, Leiden; Dr G. Keizer, De Steeg; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr J. L. Koole, Vreeland; Dr E. D. Kraan, Vlaardingen; A. Kuiper, Utrecht; Dr J. v. d. Linden, Poerwonder; Dr S. O. Los, 's-Gravenhage; Mevr. C. E. Th. Luijkenaar Francken-Schreder, Rotterdam; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; G. Meima, Groningen; Dr H. Mulder, Deventer; Dr A. Ringnalda, Ermelo; P. J. Risseuw, 's-Gravenhage; C. Rijnsdorp, Rotterdam; A. Schilder, 's-Gravenhage; Dr G. K. Schoep, 's-Gravenhage; Dr R. Schippers, Wanswold; Dr J. Smelik, 's-Gravenhage; Dr H. Smilde, Groningen; Drs H. Smitskamp, 's-Gravenhage; Dr N. Streefkerk, Wollega; D. Stroo, Bussum; J. Strikwerda, Zeist; Prof. Dr C. van Til, Philadelphia Pa.; Dr C. Veenhof, Haarlem; Drs M. B. v. 't Veer, Groningen; Dr J. Veldkamp, Hilversum; Prof. Dr D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Dr M. Vreugdenhil, Meliskerke; Dr F. de Vries, 's-Gravenhage; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr H. J. Westerink, Leiden; Dr D. K. Wielenga, Capelle a. d. IJssel; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage; Dr S. U. Zuidema, Solo.

Alle stukken bestemd voor de Redactie zende men aan:
Prof. Dr K. SCHILDER, Vloedijk 101, Kampen.

Drukkers-Uitgevers:
OOSTERBAAN & LE COINTRE N.V., Goes,
Telefoon No. 58. — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f 2.50 per halfjaar bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland f 7.50 en voor Ned.-Indië f 6.— per jaar.
Advertentiën: 25 ct. per regel. — Losse nummers f 0.15.

INHOUD: Hoofdartikel: Iets over het Joodsche probleem, VI. — Uit de Schrift: Christus' heerlijkheid over den aardseken arbeid Zijner discipelen, Joh. 21:1. — Kerkelijk leven: Reisindrukken, VII. Liefde en cement. Calvin over de samenkomst te Jeruzalem. De Grootte Catechismus van Zacharias Ursinus, XXXIII. — Even parkeer: Deze vond eerst zijn broeder Simon. — Pop. wetensch. schetsen: In Kuiper's lijn, VIII. — Litt. en Kunst: De pruijkentijd in woord en prent. — Zending en evangelisatie: De Christelijke Boodschap in een Niet-Christelijke Wereld, VIII. — Perschouw. — Kerknieuws.

HOOFDARTIKEL

Iets over het Joodsche probleem.

VI.

De onuitroeibaarheid der Joden.

Hoe is het toch te verklaren, dat de Joden door de hardste en wreedste vervolgingen niet totaal zijn uitgeroeid. Wat van alle menschen geldt, dat zij onderworpen zijn aan de wet van komen en gaan, geldt immers ook van de natiën. Zelfs de machtigste volken der oudheid, zooals de Assyriërs, de Babyloniërs, de Grieken en de Romeinen, zijn in den loop der eeuwen alle ondergegaan. Maar het Joodsche volk heeft zich als natie nu reeds ruim 36 eeuwen weten te handhaven.

Daarbij komt, dat zij na de verwoesting van Jeruzalem in 70 na Chr., van de saambindende kracht van hun staatsverband beroofd en over de aarde verstrooid, zelfs de volken, in wier midden zij als ballingen verkeerden, in levenskracht verre overtroffen. En dat zij bovendien in deze 20 eeuwen van nauwelijks 4 miljoen in aantal zich hebben vermenigvuldigd tot ongeveer 15 miljoen zielen. Van die 15 miljoen woonden er in het begin onzer eeuw ongeveer 8½ miljoen in ons wereld-deel. De meesten in het Oosten van Europa, in Rusland, Polen, Hongarije, Oostenrijk, Turkije en Roemenië, samen ongeveer 7½ miljoen. Voor West-Europa blijven er zoo nog ruim 1 miljoen over. Daarvan hebben Duitschland er ongeveer 600.000, Engeland 200.000 en Nederland, volgens de laatste volkstelling in 1930 ongeveer 112.000, plus de 9500 vluchtelingen van den laatsten tijd, samen plm. 120.000.

De Joden zijn een onsterfelijk volk. Dat probleem is moeilijk op te lossen. Ik stel hier twee vragen. De eerste is, waarom de Heere hen zoo opvallend en uitzonderlijk beschermt en voor den ondergang bewaart. En de tweede, uit welke gegevens die ongemeene levenskracht der Joden bij benadering te verklaren is. Wij bezien de onuitroeibaarheid der Joden dus van de zijde Gods en van de zijde der Joden.

Van Goddelijke zijde bezien is de verstrooiing der Joden onmiskenbaar een vloek des Heeren.

Reeds voordat het Kanaän binnentrad had de Heere door Mozes Israëls toekomst duidelijk voorspeld. Het wist wat zijn lot zou zijn. Wij lezen het in de zegen- en vloekspreuken van Lev. 26 en Deut. 28. Wanneer Israël in de inzettingen des Heeren zou wandelen en Zijn geboden zou houden en doen, Lev. 26:3; Deut. 28:1, zou Hij het „hoog-zetten boven alle volken der aarde" en zou het zijn vijanden verslaan, Deut. 28:1, 7.

Maar wanneer het Zijn inzettingen verwierp, van Zijne rechten walgde en Zijn verbond vernietigde, Lev. 26:15; Deut. 28:15, zouden omgekeerd de vijanden het volk Israël verslaan, en zou de Heere het onder de Heidenen verstrooien, Lev. 26:17, 33; Deut. 28:25.

Helaas heeft Israël naar de bedreiging niet ge-

luisterd. Het heeft zijn roeping van Godswege niet verstaan, maar zich op zijn vleeschelijke afkomst van Abraham en zijn verkiezing verhoovaardigd. Het wilde van genade niet leven en heeft het verbond des Heeren verbroken. In plaats van de volken tot zegen te zijn en te dienen, werd het een vloek der volken en wederkeerig door de volken gehaat en vervloekt.

Toch liet de Heere het niet zoover komen, dat Israël totaal werd uitgeroeid. De vloek hield wel in, dat het ophield een eigen staat, met een eigen regering te zijn, maar, onder de volken verstrooid, bleef het toch als Joodsche natie bestaan. En dit nu is alleen te verklaren uit de geheel eenige relatie, waarin het krachtens de bijzondere voorzienigheid Gods tot den Messias staat.

Nu moeten wij hierbij wel onderscheiden tusschen de bedoeling Gods met de Joden vóór en na de komst van Christus.

Vóór Christus heeft Hij de Joden voor den ondergang bewaard, omdat de Messias nog moest geboren worden. Dit blijkt duidelijk tijdens de ballingschap. Van Godswege was deze een vloek vanwege Israëls afgoderij. Maar toen het door Haman in Perzië heimelijk met den ondergang bedreigd werd, kwam de Heere door de Joodsche koningin Esther tusschenbeide. Haman werd aan de galg gehangen, die hij zelf voor Mordechai gebouwd had. De Heere waakte voor Zijn oude Bondsvolk. Daar lag een oude belofte te wachten op de vervulling. De belofte, herhaaldelijk aan Abraham gedaan: „In uw zaad zullen gezegend worden alle volken der aarde." Gen. 12:3; 18:18; 22:18; 26:4; Gal. 3:8. Tijdens Esther stond Israël nog vóór die vervulling. De Messias moest nog geboren worden. Daarom mocht het volk in de ballingschap niet ondergaan. Uit Israël moest de Messias voortkomen, Die de volken zegenen zou.

Maar na Christus' komst in het vleesch en na hun Messiasverwerping komt er een wijziging in de bedoeling des Heeren met de Joden. Tot straf kwam het onder den bedreigden en nu verzwaard vloek van Lev. 26:14—45 en Deut. 28:15—68, nu geen zeventig jaren, maar eeuwenlang. En toch, hoezeer zij zich de totale uitroeiing hadden waardig gemaakt, spaarde de Heere hen al die eeuwen door. Ook nu nog wel met het oog op den Messias, maar toch met een gewijzigde bedoeling, niet om den Messias voort te brengen, maar nu om zich tot den Messias, Dien zij door den kruisdood smadelijk uitwierpen, te bekeeren.

De Schrift leert dit duidelijk. Reeds toen de Heere het tevooren in Deut. 28:64 met de verstrooiing onder de volken der aarde bedreigde, wanneer het van Hem zou afhoereeren, voegde Hij aan de bedreiging toch reeds de belofte toe: „als zij in het land hunner vijanden zullen zijn, zal Ik hen niet verwerpen, noch van hen walgen, om een einde van hen te maken, vernietigende Mijn verbond met hen, want Ik ben de Heere, hun God" Lev. 26:44. Hij verzekerde het te voren reeds, dat Hij het zou sparen, opdat het zich onder de kastijdende hand Gods zou buigen.

En duidelijker nog verzekert Paulus het in Romeinen 11. In vs 1 verklaart hij, dat God Zijn volk niet verstooten heeft. Israël had den Heere wel verworpen, maar Hij had niet alle genade-relatie verbroken. Hij bleef het als Zijn volk erkennen. En uit de verzen 25—26 volgt het nog klaarder; daar verzekert hij, „dat de verharding voor een deel over Israël gekomen is, totdat de volheid", d.i. het volle getal der uitverkoren heidenen, „zal ingegaan zijn". En in vs 26 volgt dan nader: „En alzoo" (niet alsdan of daarna, maar „alzo", d.i. op die wijze, dat Israël door de toebrenging der uitverkoren Heidenen tot jaloerschheid verwekt is geworden, Rom. 11:14), „zal geheel Israël" (niet alle Israëlieten hoofd voor hoofd, maar het uitverkoren Israël als volksgeheel), „zalig worden". Hieruit blijkt duidelijk, dat de Heere de uitroeiing van

Kampen en Amsterdam.

De zaak ligt, dunkt ons, eenvoudig zoo: In 1898 verschenen zich twee groepen van herken, die elk een eigen manier van opleiding volgden. De pogingen om beide tot eenheid te herleiden, zijn toen mislukt.

Zoo aanvaardde men beide. En zoo lang niet de genoegzaam algemeene overtuiging in de kerken tot eenheid is gekomen, moeten beiden worden gehandhaafd. Eerlijkheid gebiedt dit. Elke schijn zelf moet worden ontweken, alsof de één groep de andere schaakmat poogt te zetten. En het is door dit besef van eerlijkheid gedrongen, dat eenstemmig ook te Groningen werd uitgesproken: Nu aller overtuiging nog niet voor één der twee methoden van opleiding koos, moet ook de Theol. School zonder voorbehoud gehandhaafd en voor zoover ze financieel pericliteeren mocht, worden bevestigd.

Dr A. KUYPER.
„De Heraut", No. 1208, 24 Febr. 1901.

Israël niet zal toelaten. Wel zijn de Joden even goed als de niet-Joden aan den dood onderworpen en gaat het sterven ook onder hen regelmatig door, maar de Joodsche natie blijft bestaan.

Van menschelijke zijde bezien valt de onuitroeibare levenskracht der Joden een ieder op. Voor ons, die in de Schrift gelooven, is dat verschijnsel uit Gods plan met de Joden te verklaren. Maar voor hen, die niet in de Schrift gelooven moet het schier een onoplosbaar raadsel blijven, dat de Joden door al die vervolgingen niet zijn ondergegaan.

De Heere heeft de Joden wel met een buitengewone levenskracht begiftigd. Ook waar de uiterlijke levensomstandigheden als bodem, klimaat, dampkring, drinkwater enz. gelijk waren, bleek dit verschil. De Jood bleek telkens van taaiere levenskracht te zijn dan de niet-Jood. Vooral in het Oosten van Europa kwam dat uit. Daar toch werden zij zwaarder verdrukt en hadden zij toch een hoog geboorte- en laag sterftecijfer. En zelfs in het Westen van Europa, waar onder invloed van het Neomalthusianisme de vruchtbaarheid weer afnam, is het aantal kinderen bij de Joden vaak groter dan bij de niet-Joden. Nog steeds vindt men onder hen aartsvaderlijke gezinnen met 10 à 12 kinderen, terwijl bij niet-Joodsche gezinnen het twee-kinderen-stelsel in sterker mate toenam.

Opmerkelijk is ook, dat er onder hen betrekkelijk zoo weinig kinderen sterven. Dr Fels, die in een der Londensche ziekenhuizen vele Joodsche vrouwen behandelde, schreef dit mede toe aan het feit, dat de Joodsche moeders in den regel de kleinen een jaar lang zoogden. Zij waren er trotsch op, een groot aantal kinderen te hebben en ze met de moedermelk te voeden. Ook kwamen levenloos geboren kinderen veel minder bij hen voor dan bij niet-Joden. In andere landen heeft men hetzelfde waargenomen.

Ook de langere levensduur bij de Joden was een opmerkelijk verschijnsel. In den Amerikaanschen staat Massachusetts nam men een proef: van 100 Joodsche en 100 niet-Joodsche kinderen, op denzelfden dag geboren, bereikte de helft der Joodsche kinderen den leeftijd van 70 jaren, en de helft der niet-Joodsche kinderen slechts den leeftijd van 47 jaren, terwijl de levensomstandigheden der Joden veel ongunstiger waren dan der niet-Joden. Zelfs zou in de onzindelijke, dichtbewoonde Jodenwijken te New-York het sterftecijfer bij de Joden veel lager zijn dan in de hygiënisch veel beter verzorgde buurten der niet-Joden. Nu moet men zich wachten om dergelijke voorbeelden te generaliseren, alsof het overal zoo zou zijn. Maar ook al rekent men daarmee, dan zijn het nog sterk sprekende feiten.

Verder schijnen de Joden een groot weerstandsvermogen vooral tegen besmettelijke ziekten te bezitten. Toen in 1348 de „Zwarte dood" (buispest) honderd-duizenden ten grave bracht, bleven de Joden voor het grootste deel van de pest vrij. Dit trok zeer sterk de aandacht. In plaats nu dat

men er de hand Gods in zag en dit aan hun meerdere levenskracht toe te schrijven, beschuldigde men de Joden, dat zij de bronnen vergiftigd hadden. De haat was zóó vreeselijk, dat er ook honderdduizenden Joden als slachtoffers vielen. Eerst later zag men in, dat de Joden veel minder valbaar waren voor allerlei besmettelijke ziekten als pest, cholera, pokken enz. In Amerika schijnt de tuberculose zelfs veel minder slachtoffers onder de Joden te maken, dan bij anderen.

De vraag is nu, waaruit die sterke voortplanting, dien langeren levensduur en die meerdere onvatbaarheid voor ziekte te verklaren is. Men wees op de taaiheid van het ras. Maar dat zegt niets. De vraag is juist, waarom het Joodsche ras zoo sterk is. Ook de betere levenspositie der Joden biedt geen oplossing, want de meeste Joden behoren tot den geringen stand en leven in slechter levensconditie. De reden ligt zeker in vitale krachten en deugden, waardoor de Jood zich van de niet-Joden onderscheidt.

Een van die zedelijke deugden was het kuische huwelijksleven. Het woord des Heeren in Psalm 127:3: „Ziet de kinderen zijn een erfdeel des Heeren” stond bij de Joden in hooge eere. Een talrijk kroost was langen tijd de trots van Joodsche ouders. En als tweede kwam daarbij de matigheid. Het voorbeeld der Nazireërs als Johannes de Dooper, die geen „wijn noch sterken drank” mochten drinken, heeft ook tal van Joodsche geslachten en families tot matigheid geleid. Van de heersche drinkgewoonten hebben de Joden zich van ouds onthouden. Dat was ook van groote betekenis voor de gezonde ontwikkeling van het nageslacht. Drankmisbruik van de ouders heeft op de gezondheid en den levensduur der kinderen een verwoestenden invloed. De statistiek bewijst het duidelijk, dat uit zulke gezinnen vaak idioten, doofstommen, blinden en tuberculoselidmers voortkomen.

Jammer, dat ook onder de Joden, vooral in het Westen van Europa, die voorvaderlijke deugden afnemen. De veerkracht van het Joodsche ras wordt er minder. De vruchtbaarheid der Joden-families neemt af. De Westersche beschaving heeft aan den Jood niet slechts winst, maar ook verlies gebracht. Vooral de rijkere Joden zijn er toe overgegaan als dagelijksche genotmiddelen wijn en bier te gebruiken. Zoo verdwijnt de eenvoud al meer.

Hieruit volgt ook nog, dat wij al die martelingen en al die pogingen om de Joden uit te roeien met beslistheid moeten veroordeelen als in strijd met de bedoeling Gods. Uit het feit, dat God hen tot straf voor hun Messiasverwerping onder de volken verstrooide, volgt niet dat de volken, in wier midden zij als ballingen leven, een vrijbrief ontvingen om nu maar naar willekeur met hen te handelen.

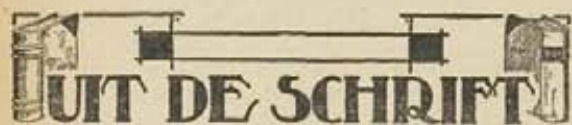
Dit leert de Schrift ons duidelijk. Een voorbeeld ten bewijze. De Babyloniërs (Chaldeërs) waren enerzijds een roede, waarmee de Heere het goddelooze Juda tuchtigde, Hab. 1:6. Maar anderzijds vergold de Heere al de boosheid, die de Babyloniërs aan Sion deden, streng. Jer 51:24. De reden hiervan is duidelijk. Babel was 's Heeren tucht-roede over de Joden. Maar het erkende dit zelf niet. Het bedoelde niet Gods werk te doen, maar joeg eigen heerschzuchtige bedoelingen na, en trachtte Juda te vernietigen. Die booze bedoeling heeft de Heere kennelijk vergolden. Babel is ondergegaan en de Joden bestaan nog.

Zoo zien wij ook de verhouding tusschen de Joden en de volken, in wier midden zij thans als ballingen verkeerden. Het feit, dat God de Joden onder de volken verstrooide, geeft aan de volken geen vrijbrief hen uit hun land te bannen.

Met die verstrooiing onder de volken bedoelde de Heere niet de uitroeiing der Joden. Als ballingen blijven zij menschen en moeten zij mensche-waardig behandeld worden. Wanneer een Duitscher een Jood neerslaat is dat moord of doodslag, en in strijd met het 6e gebod. Vernieling van Joodsche zaken en in brand steken van Joodsche huizen en synagogen is in strijd met het 8ste gebod. Als burgers onder de volken hebben zij moreel en politiek recht op bescherming van lijf en goed. Alleen binnen de perken van wet en recht mogen hun verkeerde en zondige praktijken gestraft en aan banden gelegd worden.

Z.

JOH. J.

UIT DE SCHRIFT

Christus' heerlijkheid over den aardschen arbeid Zijner discipelen.

Na dezen openbaarde Jezus Zichzelf wederom den discipelen aan de zee van Tiberias. En Hij openbaarde Zich aldus:

Johannes 21:1.

Aldus...

Ja, hoe openbaart Christus zich hier?

In Zijn opstandingsheerlijkheid voor de praktijk van ons dagelijksch leven.

Want Hij draagt de Koningskroon, ook over het stoffelijke. Hij bevrijdt alle creatuur van den vloek over de zonde. En Hij wil, dat we Zijn

levenskracht óók openbaren in onze maatschappelijke roeping!

Laat ons zien.

Christus laat hier eerst de heerlijkheid van Zijn verrijzenis zien over de smart van den arbeid Zijner discipelen.

Want dat groepje van zeven Apostelen, dat een nacht is gaan visschen, ervaart de smart van den arbeid: ze vangen niets, de netten blijven leeg; kregelig en koud, moe en hongerig komen ze terug-varen naar de kust — en als ze daar in het grijzig ochtendlicht een vreemdeling op den oever zien staan, die hun vraagt: „Kinderkens” (jongens, zouden wij zeggen) „hebt gij niet wat om bij 't brood te eten?” antwoorden ze bits en onvriendelijk: „neen!”

Maar over deze smart van den arbeid glanst de heerlijkheid van den Verrezenen!

Want dat niets-vangen in dezen nacht is maar niet iets toevalligs. Daar staat Jezus achter — vergeet niet, dat het verhaal van dezen somberen, mismoedigen, nachtelijken tocht aldus aanvangt: „En Hij openbaarde Zich aldus”...

Christus wil Zijn discipelen ontdekken aan hun fout.

Die is niet deze, dat ze zijn gaan visschen, zijn gaan werken... maar ligt hierin, dat de discipelen scheiding maken tusschen hun taak als discipelen van Christus, en hun maatschappelijke levensstaak.

Want ze leven niet uit het geloof!

We krijgen uit het verhaal immers den indruk, dat ze het wachten op Jezus min of meer moe zijn: Hij had gezegd: „aldaar zult gij Mij zien!” — maar Hij toéft te komen — nu zeggen ze: laten we maar gaan visschen! en daar ligt de gedachte achter: als Jezus niet komt, moeten we toch den kost verdienen, en de wereld door.

Dat nu is foutief.

Zij leven in dezen gedachtengang, dat de opgestane Heiland alleen maar betekenis heeft voor hun geestelijk leven, maar naar netten en vischvangst, naar dagtaak en dagelijksch brood niet omziet... daar heeft Hij niets mee te maken.

En daar heeft Hij juist ALLES mee te maken.

Om hun dat te leeren, leidt de Verrezenen 't juist zoo, dat zij in dezen verdrietigen nacht niets vangen. Daarin beproeft Hij hen: zij moeten Hem leeren kennen, en de kracht van Zijn opstanding — leeren zien, dat Hij met Zijn vernieuwende kracht heel het samenstel der wereld heeft aangegrepen — daarom is Hij de onzichtbare Stuurman aan het roer geweest, en heeft hun schip geleid naar plaatsen, waar geen scholen visch aanwezig zijn.

En daarom laat de Opgestane Zijn heerlijkheid ook glanzen over den rijkdom van hun arbeid.

Ge kent het verhaal wel: die vreemdeling daar op den oever geeft het advies, dat als een bevel klinkt: „werpt het net uit aan de rechterzijde van het schip!”

De discipelen dóén het.

Is dat geloofsgehoorzaamheid? Neen, want pas na 't ophalen van het net bemerken ze, dat het Jezus is. Misschien hebben ze wel gedacht, dat die vreemdeling een vakman is. In elk geval, ze dóén het — en nu strekken zich de touwen, met volle zwaarte zinkt het net weg, zwoegend trachten ze het binnen te halen, maar het lukt niet, ze moeten het opgeven.

Hoe licht hier de heerlijkheid van Christus over den aardschen arbeid Zijner discipelen!

In dit teken doet Hij hun den rijkdom van hun aardschen arbeid zien — een rijkdom, welke niet hierin bestaat, dat zij altoos gevulde visschers-pinken en welvoorziene portemonnaies en loonen-de bedrijven bezitten — maar daarin, dat Hij, de Eerstgeborene uit de dooden, ook Koning is der zienlijke schepping. Die heeft Hij mee aangegrepen in Zijn opstandingskracht. Ook den arbeid. Niets staat buiten Hem. Alles dient Hem. Hier een groote school visschen (153!) — of een gezegende handel, een winstgevende zaak, een behoorlijk-gesalarieerde betrekking... daar een vruchteloze vangst, een leeg schip, een gedecimeerd inkomen, een niet-meer-loonnende handel, een met-verlies-werkende zaak...

Welk een Paaschboodschap juist in onze dagen van drukkende donkerheid — nu de tijd, waarin volop genoten kon worden van de arbeidsvreugde, plaats heeft gemaakt voor een tijd, waarin de smarten van den arbeid steeds zwaarder drukken... waarin sterke, gezonde handen of knappe begaafde hersenen gedwongen worden tot niets-doen.

Het is een tijd, waarin de satan listig fluistert: waar is nu uw levende Heiland? wat hebt ge aan een Zaligmaker, die u paait met een wissel op de eeuwigheid, maar de nijpende broodvraag niet tot oplossing brengt?

Ja, dan komt de satan in het veelkleurig gewaad van het marxisme, en speelt melodien van een komenden heilstand, en van een vernieuwde maatschappij, en van een plan van den arbeid — of hij komt in de schreeuwend-bonte kleeding van het nationaal-socialisme, en strooit kwistig beloften uit, en trekt zielen onder het koningschap van Christus

vandaan, en doet hen op menschen vertrouwen in plaats van op den Heere alleen!

Alsof de arbeid buiten den Verrezenen zou slaan! Alsof Hij ook in onzen tijd niet staat als op den oever van de fel-bewogen levenszee!

Alsof Hij niet nóg, in aanbiddelijke wijsheid, Zijn kinderen leidt langs de wegen, die Hij voor hen noodig keurt, ook in het maatschappelijk leven; om hen te beproeven — om hen te doen zien, dat al hun vertrouwen alleen op Hem gevestigd moet worden, niet op Ir Mussert, en niet op Ir Albarda, en evenmin op Dr Colijn.

Alleen op Hem — want grooter dan onze Helper is de nood nooit. Machtiger dan Jezus Christus is geen krisis.

Daarom heeft Hij Zich daar aan de zee van Tiberias aldus geopenbaard!

Aldus...

Opdat wij zouden arbeiden, wetend, dat onze arbeid niet ijdel is in den Heere!

J. SMELIK.

KERKELIJK LEVEN

Reisindraken (VII)

Tegen den dag, dat deze copie den lezers onder de oogen komt, hoop ik weer in mijn gewonen arbeid ingeschoten te zijn. Aan het schrijven van de catechismus-bijlage zal wel geen denken zijn voor het laatste nummer van April; want de copie dier bijlage moet altijd een dag eerder in Goes zijn. Maar volgende week zal, naar ik hoop, ook de catechismus-toegift weer op tijd kunnen verschijnen. En dan is daarmee tegelijk die periode van amerikaansche vreugden voorbij. Gelukkig niet wat de herinnering betreft. Die is goed, en blijvend.

Per „Zaandam” van de Holland-Amerika-lijn keer ik thans terug; volgens verwachting mogen we Maandagmorgen 24 April aan wal. Eerst was een andere boot uitgezocht, die te Cherbourg zou stoppen. Maar de berichten in de amerikaansche bladen waren tenslotte te alarmeerend. Binnen een week — aldus een deel dier bladen — zou er oorlog in Europa zijn. Mijnen lagen vóór de monding van Maas en Noordzeekanaal. De dijken zouden dádelijk kunnen worden doorgestoken. De troepen vóór de grens, Nederland en België zouden één der slagvelden worden van den nieuwen oorlog: drie maanden geleden was de nederlandse regering voor de keus gesteld: meedoen met dat „hoofd van een bevrienden staat”, hetwelk tegelijk hoofd is van een (bijkens de radiografisch hier bekend gemaakte verkiezingsuitslagen) in Nederland niet bevrind geachte partij, óf de gevolgen riskeeren, in verlies van koloniën b.v. Aldus de amerikaansche bladen. En ook al leest men die persberichten op 'n amerikaansch, d.w.z., al neemt men niet alles wat daarin staat, voor honderd procent als waarheid aan, toch leek het beter, geen reis te riskeeren met een schip, dat ondanks zijn amerikaansch klinkenden naam („New York”), bij nader inzien toch onder deutsche vlag bleek te varen, en dus in geval van oorlog niet eens de toch al bezwaarlijke reis van Cherbourg naar Kampen door Frankrijk en België zou kunnen garandeeren. Derhalve zijn, hoe spijtig het ook was, de laatste toegezegde spreekbeurten, alsmede een voorgenomen lunch met de theologische faculteit van New Brunswick, op 't laatste oogenblik afgezegd, en is het vertrek vervroegd.

Het viel niet gemakkelijk, den amerikaanschen vrienden vaarwel te zeggen. Vele banden zijn gelegd, die, naar ik hoop, zullen blijven trekken. Het aantal dergenen, die kwamen groeten, was zóó groot, dat toen ds Kort van Hoboken (waar de booten der Holland-Amerika-lijn aanleggen), een afscheidswoord spreken wilde, mijn hut veel te klein bleek. Toen hebben we maar den salon in beslag genomen; de aanblik van den dominee, die staande uit den bijbel voorlas ('t waren de psalmen 120 en 121), was voor enkele geverfde dames zóó afschrikwekkend, dat ze vrijwillig rechtsomkeert maakten bij den ingang. In stilte heb ik toen ds Kort en den leider van het Hollandsche Zeemanshuis bewonderd, die hun werk ervan maken, schepen te bezoeken: zoo'n enkel zich haastig retireerend dame'tje illustreert de groote moeilijkheid van dergelijken arbeid. Overigens hebben we den nog resteierenden tijd aan boord goed besteed: de familie van ds van Halsema maakte enkele kiekjes, en zelfs is er gefilmd. Ook met een broer van Mevrouw Greijdanus ben ik aan boord geklekt, en natuurlijk met de familie Van Genderen, die me de allereerste en de allerlaatste oogenblikken met maassluissche, en dus royale hartelijkheid heeft in- en uitgeleid. De laatsten, die van boord gingen, waren de heer Eerdmans, uitgever van de engelsche vertaling van „Christus in Zijn Lijden”, prof. Zijlstra van Calvin College, die de vertaling bezorgde, en prof. dr. Jellema, die aan Harvard-University filosofie doceert, en ook het afscheidsdiner, met zijn ongeveer tweehonderd gasten, heeft willen bijwonen. Nooit vergeet ik het oogenblik, toen de „Zaandam” zich losmaakte en tusschen Vrijheidsbeeld en Wallstreet door den weg naar den oceaan ging zoeken. Het laatste gearticuleerde geluid dat van den wal tot mij doordrong, kwam in volle hartelijkheid van het echtpaar Dr. Visscher — de Groot te Hoboken; mevrouw Dr. Visscher is nog mijn catechisante geweest te Gorinchem. De wuivende zakdoeken kon ik niet meer verifiëren; maar ook die deden goed. En toen de mijne weer in den zak gestoken was, kwam me voor den geest niet alleen het door ds Kort gelezen Schrift-